

Jan Verhoef, vleeschwaren en conservenfabriek, Sassenheim - Vianda, Leiden

Aad van der Geest

Inleiding

Afb. 1 Jan Verhoef

Hoeveel mensen zullen er nu nog in Sassenheim zijn die zich Jan Verhoef en zijn gezin, wonende aan de Hoofdstraat 222, kunnen herinneren? Villa Rusthoff heeft inmiddels plaatsgemaakt voor een heuse Residence, maar nu met huisnummer 224, maar toch was de oude villa een rustpunt in het dorp. Jan Verhoef woonde daar met zijn Corrie en de kinderen Annelies, John en Eveline jarenlang aan de zoom van Park Rusthoff, de voormalige achtertuin van de familie Charbon. Jan was een geboren en getogen Leidenaar, dus hoe kwam hij in Sassenheim terecht en wat deed hij daar eigenlijk?

Uit wat voor een gezin kwam hij en wat deed bijvoorbeeld zijn vader?

Het begon in 1907 in de Steenstraat nr. 1 in Leiden, toen de in 1882 in Bodegraven geboren Petrus (Peter) Marinus Verhoef, een spekslagerij overnam. Peter trouwde op 23 oktober 1907 met Maria Helena van Ulden uit Leiden. In 1908 werd dochter Margaretha geboren en op 21 februari 1910 zoon Jan. Er zouden nog zes kinderen volgen. Een kleine werkplaats aan de 1^e Binnenvestgracht stelde hem in staat zich ook op fijne vleeswaren te richten. In 1921 werden enkele naastgelegen panden aangetrokken en groeide het bedrijf van Peter Verhoef voortvarend. In 1928 wordt hij naast Tieleman & Dros de grootste vleeswarenfabrikant van Leiden genoemd. In 1932 is hij ook vleesconservenfabrikant. Vóór de Tweede Wereldoorlog heette het bedrijf *Fa. Peter Verhoef* en na de Tweede Wereldoorlog *Peter Verhoef & Zn, Vleeschwaren- en Conservenfabriek*. De zoon betrof overigens Jans' jongere broer, ook Peter genaamd.

In 1934 komen we *Johannes Verhoef* tegen in een advertentie in het Leidsch Dagblad van 6 november van dat jaar, waar hij zich op 24-jarige leeftijd samen met Mattheus (Thijs) Johannes Josephus Maria Malmberg liet registreren in het handelsregister van de Kamer van Koophandel. Dit ter inschrijving van een *Vleeschwaren- en Conservenfabriek N.V. in oprichting*, aan de Hoofdstraat te Sassenheim.

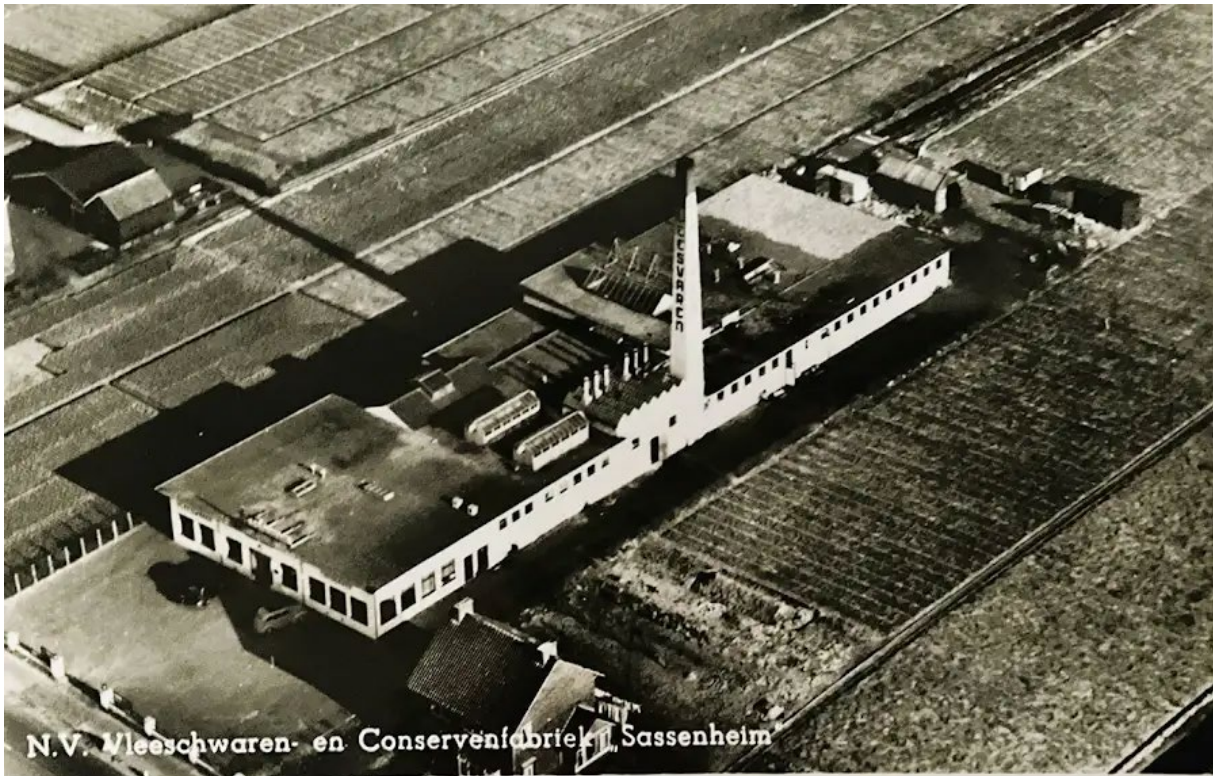

Afb. 2 Inschrijving in het Handelsregister.

De locatie is zonder enige twijfel bij de meeste Sassenheimers nog steeds bekend als de locatie waar *Van der Mey's vleesbedrijven* van oudsher gevestigd was en nog steeds is. Sinds 1931 was hier echter het

Aad van der Geest: Jan Verhoef, vleeschwaren en conservenfabriek, Sassenheim - Vianda, Leiden

bedrijf van *L.N. den Older Jr. en G.K.F. Zinn*, beiden uit Sassenheim, gevestigd. Dit was een soort postorderbedrijf avant la lettre met een handel in bloembollen en aanverwante artikelen en tevens export. Dit bedrijf heeft het niet kunnen bolwerken, met dank aan de crisis, de inflatie en het feit dat zij hun tijd mogelijk ver vooruit waren. Op 2 oktober 1934 krijgt Jan Verhoef toestemming van B en W om de bollenschuur *Van den Older Jr. en Zinn*, aan de Hoofdstraat nr. 20, te verbouwen tot een vleeswarenfabriek, echter zonder slachtplaats. Later die maand gevolgd door een te plaatsen koelcel en in november toch de toestemming voor de slachtplaats en een koeienstal. Hiermee was Jan, als energieke jonge

Afb. 3 NV Vleeschwaren- en Conservenfabriek, Sassenheim, foto na 1939

ondernemer in het slagersvak, in de voetsporen van zijn vader getreden.

Het jaar daarop lezen we in de Staatscourant van 12 september 1935, onder bijvoegsel 2080, dat het bedrijf in een naamloze vennootschap is omgezet. *Verhoef en Malmberg, Vleeschwaren- en Conservenfabriek N.V.* heet het dan. Directeuren zijn Matheus Malmberg uit Nijmegen en Johannes Verhoef, die dan aan de Hoofdstraat nr. 99 bij Schrama (Oude Post) op kamers blijkt te wonen. Het maatschappijkapitaal bedroeg *f*l 50.000,- waarvan *f*l 10.000,- was geplaatst en gestort. Met het bedrijf ging het echter niet zo voortvarend als men op voorhand gehoopt had. De meeste Sassenheimers zullen in hun achtertuin wel een hok met konijnen of een toompje kippen gehouden hebben, en het vertrouwen in conservenvlees zal aanvankelijk niet heel groot geweest zijn. Voeg daar de crisis en de werkeloosheid aan toe, dan verbaasd een naderend faillissement in 1936 op zich in het geheel niet. Het faillissement werd ternauwernood afgewend, maar Jan Verhoef trok zich in 1937 uit de directie terug en werd deponhouder in Leiden. Daar had het bedrijf een depot in de Pieterskerchoorsteeg nr. 30 en woonde Jan toen in de Steenstraat nr. 1, op het adres van

zijn vader. In 1939 werd de naam van het bedrijf veranderd in, *NV Vleeschwaren- en Conservenfabriek, Sassenheim*, tevens werd het Leise depot opgeheven en ging Malmberg alleen door met het bedrijf in Sassenheim. Maar waar was Jan gebleven?

Tot september 1941 horen we niets van Jan Verhoef en mogelijk heeft hij redelijk anoniem op de loonlijst bij zijn vader en jongere broer gestaan en woonde hij inmiddels op de Volmolengracht. Dan duikt er een vleesverwerkend bedrijf op aan de Langegracht 48/50, hoek Reineveststeeg, met de achterkant aan de 3^e Binnenvestgracht. Jan had inmiddels zijn handelsnaam veranderd in; *Vleeschwaren- en Conservenfabriek Vianda* kortweg 'Vianda'. Dit bedrijf zou later uitgroeien tot een bedrijf met zo'n zestig werknemers, maar zover was het eind 1941 echter nog niet. Op 6 maart 1942 werd Jan Verhoef door de Duitse Sicherheitspolizei tegelijk met twee Joodse werknemers in de fabriek gearresteerd. Dit waren Levi Messcher uit Rotterdam en zijn schoonzus Sophie Muijsson-Gazan. Levi kwam reeds op 6 juli 1942 te overlijden in de hel van Mauthausen.

Afb. 4 Kamp Sachsenhausen in Oranienburg.

Sophie stierf op 31 oktober 1942 in het kamp Auschwitz. Jan kende Levi Messcher via het werk, terwijl de moeder en twee zussen van Messcher eveneens in Leiden woonden. Zelf kwam Jan Verhoef in Sachsenhausen in Oranienburg bij Berlijn terecht waar hij in augustus 1944 werd vrijgelaten omdat hij, volgens een bericht, het kind van de Duitse commandant uit een brandend huis had gered.

Zijn schoonzus Johanna Kreffer (mijn schoonmoeder) vertelde het verhaal echter altijd anders, hetgeen zij destijds toch van haar zwager Jan zelf gehoord moet hebben. Jan zou het kind van een hoge Duitse officier uit het water van het Oder-Havelkanaal hebben gered. Dit kanaal liep langs het kamp Sachsenhausen en stond via de Lehnitzsluis sluis in verbinding met de Oder. De geïnterneerden marcheerden vanuit het kamp over de brug langs dit kanaal naar de steenfabriek Klinkerwerk, waar zij moesten werken. Vanaf 1943 gebruikte de SS het terrein en de fabriek echter voor het vervaardigen van munitie. Daar, bij dat kanaal, zou dat kind van een hoge officier in het water gevallen zijn. Of Jan gedwongen het water in moest om dat kind eruit te halen vertelt het verhaal niet, feit is dat hij naar huis mocht. Welke van de twee versies de juiste is blijft hierbij in het midden, maar de uitkomst bleef voor Jan Verhoef hetzelfde.

Broodmager terug in Leiden was 'Vianda' tijdens zijn afwezigheid blijkbaar toch met kunst- en vliegwerk door de familie op de been gehouden. In de hongerwinter fungeerde de fabriek

als een van de drie gaarkeukens in Leiden. In 1948 verzorgde Jan in Leiden nog een warme maaltijd voor tweehonderd kinderen, destijds georganiseerd door het Leger des Heils.

Corrie Kreffer kwam eind 1944 in zijn leven. Haar vader was Willem Adrianus Kreffer, geboren in Apeldoorn, en haar moeder Catharina Cornelia Hooijmans, geboren in Den Haag, maar woonachtig in Veur. Haar opa van vaderskant, ook Willem Adrianus genaamd, was adjudant van koningin Wilhelmina geweest. De vader van Corrie was Wachtmeester bij de veldartillerie en was gelegerd in de Doelenkazerne in Leiden. Willem Adrianus Jr. kwam met zijn dienstmaten vaak in de *Kleine Deijl* in Wassenaar, waar Catharina hielp in de uitspanning van oma Hooijmans. Daar ontmoetten zij elkaar, touwden en kregen zeven kinderen, waarvan Corrie dus hun derde kind was. Haar jongere broer Wim Kreffer had een schoolvriend, Wim Verhoef, die tijdens de oorlogsjaren vaak bij de familie Kreffer op de Haagweg kwam kaarten. Deze Wim vroeg eens aan andere Wim z'n ouders of hij zijn broer Jan een keer

Afb. 6 Corrie Kreffer

mocht meenemen, omdat die een rottijd achter de rug had. Zondags na de kerk kwam de Leidse praatjesmaker Jan Verhoef inderdaad een keer mee naar de Haagweg. Dochter Corrie was al snel in de ban van Jan, toch echt niet de knapste, maar viel voor zijn bluf en branie. Toen de jongste dochter uit het gezin Verhoef, Maria (Mieke), ging trouwen vroeg Jan Corrie mee naar de bruiloft, waarop moeder Kreffer verzuchtte oh, oh, van een bruiloft komt een bruiloft, en zo geschiedde. Op dinsdag 16 januari 1945 touwden Jan en Corrie om 10.30 uur in de Parochiekerk van de heilige Leonardus a Portu Mauritio, Haagweg 13 te Leiden.

Er was gelegenheid tot gelukwensen na de H. Mis in de parochie, maar het was een rustige receptie omdat er alleen vrouwen aanwezig waren. Wat was er aan de hand?

Er was die dag een grootscheepse razzia in Leiden en alle jonge mannen hielden zich schuil. Jan was gedekt door zijn Sonderausweis uit Sachsenhausen. Het tijdelijk adres van de jong gehuwden was op de Hoge Rijndijk 13 in Leiden. Het stel is echter al snel naar de Terweeweg 45 in Oegstgeest verhuisd en daar werd Annelies op 6 november 1945 geboren. John van 1 juli 1949 en Eveline van 26 maart 1952 zijn beiden in het ziekenhuis geboren. Intussen ging in datzelfde jaar Vianda een belangengemeenschap aan met N.V. C. Kamphuys (rijstpellerij) in Zaandam. Om gezondheidsredenen (tbc) trad Jan af als directeur van Vianda, maar bleef aan als adviseur.

In 1956 was de samenwerking met Jan ten einde. In 1964

viel ook het doek definitief voor het bedrijf Vianda. Jan bleef echter niet stil zitten en begon

Afb. 5 Trouwfoto van Jan en Corrie.

een rozenkwekerij op Tenerife, en nog weer later ging hij in de houtbewerking, stil zitten kon hij niet!

Op 22 mei 1953 betrok het gezin Jan Verhoef de woning aan de Hoofdstraat nr. 222, beter bekend onder de naam Villa Rusthoff. Daar woonde het gezin zo'n 14 jaar lang en had John zijn bekende treinbaan op de zolder, waar een deel van de Sassenheimse jeugd nog steeds herinneringen aan heeft. Na schooltijd, 's-middags op weg naar huis, haalde John altijd eerst de boxer *Bonna* thuis op, om haar vervolgens in het park uit te laten.

Afb. 7 Villa Rusthoff, Hoofdstraat 222.

Mijn route ging ook vaak door het park naar huis en ik liep vaak met meer kinderen uit de Bijweglaan mee, om daarna onze weg naar huis te vervolgen. Zo ging dat vroeger, na schooltijd altijd eerst naar huis. In 1968 vinden we het gezin Verhoef tijdelijk aan de Prinsessekade in Leiden. Villa Rusthoff is verkocht en Jan is aan het bouwen op het Koningspark. Op 28 januari 1969 staat Jan met zijn gezin hier ingeschreven op nr. 6 waar zij overigens op 28 oktober alweer uitgeschreven worden om vervolgens op de Noordwijkse Golfbaan op te duiken. Vanaf 21 september 1972 woont het gezin dan weer op de Paedtslaan in

Oegstgeest, waar Jan op 67-jarige leeftijd komt te overlijden.

Annelies trouwde met Ton van Duin uit Noordwijk en zij kregen twee kinderen, Michiel en Maud. Annelies overleed te jong op 49-jarige leeftijd. John trouwde met Elly Witte uit Rijswijk en begon een garagebedrijf *Harwich Bodyworks LTD* in Tollgate Dovercourt, Engeland. Zij kregen twee dochters Leigh en Kim. Het zoontje van Kim is naar zijn opa genoemd, *Johnny*. John heeft het niet mee mogen maken, hij overleed ook veel te jong op 51-jarige leeftijd. Eveline trouwde een eigenaar van een antiquariaat uit Amsterdam en kwam op 65-jarige leeftijd kinderloos te overlijden.

De leden van de familie Verhoef zijn allemaal niet oud geworden, het hele gezin niet. Maar de vrouw van Jan, Corrie Kreffer, overleden in Noordwijkerhout, hield in ieder geval de Kreffer-traditie in stand en werd vrolijk 94 jaar en 11 maanden. Zoals het dus een goed Kreffer betaamt, stokoud.

Afb. 8 De drie kinderen, v.l.n.r. Annelies, Eveline en John.

Post Scriptum: In de nalatenschap van Jan werd een etiket gevonden met daarop een tekst (in het Nederlands!) van de *Vleeschwaren- & Conservefabriek Jan Verhoef, Holland*. In het jaar 1937 zou zijn boterhamworst met een gouden medaille bekroond zijn geworden op de

wereldtentoonstelling van Parijs. Dit was exact het jaar dat Jan zich uit de directie van zijn vestiging in Sassenheim had teruggetrokken en is er geen registratie van het op het etiket genoemde bedrijf in dat jaar. Heeft Jan destijds in zijn bewijsdrift solitair iets ondernomen, of heeft hij deze etiketten om wat voor reden dan ook, gewoon zelf laten drukken? Het bedrijf van zijn vader de *Fa. Peter Verhoef* werd in Parijs dat jaar wel twee keer bekroond voor hun boterhamworst en hun leverworst.

Afb. 9 Het etiket uit 1937

Waarom Jan die etiketten destijds heeft laten drukken? Wij weten het niet.

Bronnen:

- Het Kreffer familiearchief, Josephine Kreffer
- Cor Smit met aanvullingen op de Leidse jaren van Jan Verhoef
- Diverse persoons- en gezinskaarten van het CBG in Den Haag
- Mondelinge mededelingen Elly Witte-Verhoef, Ramsey-Harwich, Essex England.